

Martin Zerlang

DEN ARKITEKTONISKE FORTRYDELSESPILLE

Kunne man forestille sig, at Christin IV et par år efter Rundetårns færdiggørelse erklærede Rundetårn for en fejltagelse? Eller Børsen? Eller Rosenborg? Eller Christianshavn? Næppe. Han så vel evigheden som et rimeligt perspektiv for sin byggeraptus. Jeg kan røbe, at på det punkt er Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse enig med den gamle konge.

Nu er evighed et stort ord at tage i munden; man risikerer at kløjes i det. Men der er alligevel noget smukt over den lyriske lære, som den engelske digter John Keats ved synet af en græsk urne sammenfattede i ordene: ”a thing of beauty is a joy forever.” Smukt og lærerigt. Skønhed og varighed er to sider af samme sag.

Er det ikke en æstetisk falliterklæring, hvis man fx opstiller en ting, lad os sige et kæmpebyggeri, halvt pakhus, halvt pyramide, på en af de bedste pladser i byen, på selveste havnefronten, på Papirøen, og så, mens mørtlen knap er blevet tør, fortryder, beklager, måske ligefrem undskylder, hvis man da ikke skyder skylden over på omstændighederne? Svaret er selvfølgelig: jo, det er en falliterklæring. Byggeriets arkitekt formulerede det således i Politiken:

»Det er i den grad spekulationsbyggeri«, siger Dan Stubbergaard. »Der er en lang række led i kæden, som har bygget det her for at tjene penge. Men sådan har det altså været med rigtig meget byggeri i danmarkshistorien. Det er den virkelighed, vi har arbejdet i«.

Kunne man forestille sig, at den storslåede danske pilleindustri udviklede en arkitektonisk fortrydelsespille? Desværre, mens man i andre af livets anliggender kan klare sig med en fortrydelsespille, så er det ikke sådan at få hundredtusinde solide mursten plus endnu mere beton til at forsvinde hen over natten. Ja, det vil vel nærmest tage en evighed at fjerne dem, og den evighed har intet med skønhed at gøre. ”Det er gået kraftigt tilbage for skønheden”, som arkitekturprofessor Mogens A. Morgen for nylig udtalte i et interview her i bladet.

På nudansk handler Keats’ ”forever” om bæredygtighed. Det skærer i øjnene, når man på det mest synlige, det mest offentlige sted i byen ser et spekulationsbyggeri opført af de mindst bæredygtige materialer til glæde for de mest private elementer i samfundet.

”Jeg fortryder da ikke, at vi traf robuste løsninger”, erklærede Københavns tidligere overborgmester Jens Kramer tilbage i (16.8.2018), men hvor robuste er de løsninger, som er ødelæggende for klima og kulturarv? De er vel ikke mere robuste end det 86 meter høje Njals Tårn på Amager, som nu på fjerde år står ufærdigt, fordi betonfundamentet ikke er i orden.

Vi lever ellers i de store undskyldningers tidsalder. Der fortrydes som aldrig før. Men hvad hjælper fortrydelserne, når skaden er sket? Hvad hjælper det, at man i Københavns Kommune et par år efter den stærkt omdiskuterede nedrivning af Slagtergårdene på Enghavevej, meddeler offentligheden, at man fortryder? Hvad hjælper det, at man beklager, at private spekulanter har kunnet sabotere det, der i 2000 blev prisbelønnet som årets bedste byplan, planen for den nye Carlsberg By?

Tjoh, man kan selvfølgelig finansiere en genopretning. Ligesom man har kunnet finansiere en genopretning af Skjern å. Og man har formået at lave en trepartsaftale – det lyder ganske vist lige så sjældent som en trepattet ko – for et bæredygtigt landbrug og fiskeri. Men alt imens buldrer byggeriet derudad i de store byer og især i København, og selv om advarslerne står på række, når det gælder den kommende Lynetteholm, så er det endnu kun få af dem, der har sat byggeriet i gang, der har meldt sig med fortrydelser. Og når de kommer, er det ligesom for sent.

Eller, for at tage et sidste, helt aktuelt eksempel, Jernbanebyen, det store, halvt hemmelige område i på Vesterbro, som ifølge de offentliggjorte planer tegner til at blive et trivielt forstads kvarter, hvor høje karreer, opført på de sidste rester af vild by-natur, vil kaste slagskygger over den lille enklave af tæt-lave gulkalkede huse bygget til DSB-personale i 1909. Også her lurder den forsinkede fortrydelse. Som Jep Loft fra Arkitekturoprøret skrev i Altinget: ”Hvis byggeriet gennemføres efter den plan, vil man fortryde det de næste 100 år. Kommunens teknik- og miljøudvalg har ansvaret for at undgå, at århundredets største chance for at skabe et fantastisk bymiljø forspildes, når lokalplanen skal i høring efter sommerferien.”

Sidste år var København var vært for ”arkitekturåret”, og et genkommende tema i den anledning var ønsket om at sætte farten i byggeriet ned, at skrue forbruget ned, at trække vejret (mens vi endnu har det), at bygge videre på det, vi har, i stedet for at stable kasser på kasser. Politikere, developere og arkitekter bør huske, at af og til er det klogeste, man kan gøre, at lade være. Som da Henning Larsen i 1993 vandt en international konkurrence om et koncerthus ved Christians Brygge, men i sin takketale anbefalede at man lod være at bygge det.

Man lod være – indtil Dansk Arkitektur Center valgte at bebygge pladsen og overtrumfe Christian IVs bryghus med stabelkassen BLOX.